

Čtrnáctideník o Evropské unii z české perspektivy

Speciální číslo „České předsednictví začíná“

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dovolte nám přivítat Vás v novém roce speciálním vydáním newsletteru, které se věnuje startu českého předsednictví 2009. Tato série článků navazuje na aktivity AMO v rámci webového portálu PREDESDNICTVI.CZ, který připravujeme ve spolupráci s ekonomickým deníkem E15. Portál je unikátní kolekcí aktuálního zpravodajství a nezávislé analýzy; přináší nejen spektrum názorů, ale také praktické služby jako je monitoring zahraničního tisku, tipy na publikace apod.

Věříme, že Vám následující řádky pomohou doplnit přehled o aktuálním dění a portál PREDESDNICTVI.CZ bude v následujícím půlroce Vaším pravidelným zdrojem informací.

S pozdravem za Evropský program Výzkumného centra AMO,
Ivana Jemelková

V tomto vydání najdete

Priority českého předsednictví: Tři „E“ a další výzvy

Může být české předsednictví úspěšné?

Názor - Mediální reflexe českého předsednictví

Slovenská mezistranická dohoda o neútočení: Model pro české předsednictví?

Příloha „Evropské volby 2009“

Minianalýzy

Priority českého předsednictví: Tři „E“ a další výzvy

Vít Dostál

Hlavními prioritami českého předsednictví v Radě EU mají být ekonomika, energetika a širší téma označené jako „Evropa a svět“. V souvislosti s ekonomikou bude úkolem ČR moderovat evropskou diskuzi týkající se ekonomické krize. Navíc bude ČR reprezentovat EU společně s Evropskou

komisí na mezinárodních setkáních zaměřených na tuto problematiku. Cílem ČR bude zejména udržet Pakt stability a růstu a usilovat o krátkodobost ochranných opatření tak, aby nedošlo k narušování pravidel volného trhu.

V souvislosti s energetikou bude cílem předsednictví zahájení debaty o diverzifikaci přepravních cest a zdrojových zemí a snaha o silnější propojení přepravních sítí. Tento bod bude úzce spojen s formulací Východního partnerství, které má být představeno na jarním zasedání Evropské rady. Jeho obsahem mají být podrobnější plány spolupráce se zeměmi jako je Ukrajina, Bělorusko nebo Moldávie.

Prioritou ve vnější politice bude zejména pokračování přístupových rozhovorů s Chorvatskem, jejichž předpokladem je urovnání teritoriálních sporů Záhřebu a Lublaně. Dále by měla EU dát jasnou evropskou perspektivu Srbsku. Aktuální dění na Blízkém východě je velikou výzvou k hledání jednotné pozice EU, přičemž k další precizaci vztahů EU s Tel Avivem pak může sloužit plánovaný summit EU-Izrael. Půlrok českého předsednictví bude zásadní pro nastartování nového transatlantického dialogu s administrativou prezidenta Baracka Obamy. Na agendě bude kromě ekonomické recese i hledání společného postupu v rámci klimatické konference, jež je plánována na prosinec 2009 v Kodani.

Z původního plánu, kdy se chtěla ČR zaměřit na „bezbariérovost“, tedy příliš nezůstalo. Lze říci, že představené priority jsou racionálně vybrané a podmíněné současnou situací. Ekonomická krize je téma defenzivní a ČR se pravděpodobně bude snažit brzdit protekcionistická opatření. Řada úkolů čeká ČR ve vnějších vztazích. V energetice, konkrétně v otázkách bezpečnosti energetických dodávek, je pro ČR určitým prostorem možnost předkládat své návrhy, neboť toto téma nebylo u minulých předsednictví mezi hlavními prioritami. Ještě před volbami do Evropského parlamentu a především bezprostředně po nich se pak otevře debata o obsazení klíčových pozic v EU (předseda Komise, Vysoký představitel pro SZBP a předseda EP), kterou by měla ČR moderovat tak, aby při rozdělování nepřišly zkrátka ani nové členské státy.

Může být české předsednictví úspěšné?

(Shrnutí článku publikovaného na Respekt.cz)

Ivana Jemelková

Dne 1. ledna 2009 převzala ČR předsednictví v Radě EU. Dokážeme Evropě zajistit spolehlivé vedení v tak nestabilní době? Může být naše předsednictví úspěšné? Rozhodně ano, naplníme-li několik základních předpokladů.

Za prvé, zajistit si klid na vlastní práci. Poslední měsíce přinesly neutěšený obraz domácí politické scény. Půtky ve vlastní straně stejně jako nestabilita vlády a permanentní tahanice s opozicí se jednoznačně podepsaly na schopnosti premiéra Topolánka být skutečným lídrem, což posílilo nedůvěru zahraničních partnerů i médií. Za druhé, české předsednictví se nesmí nechat svést srovnáváním s předchozí Sarkozyho velkolepostí. Naopak je třeba být ve své práci realističtí a racionální a místo lákadla mediálních gest se soustředit na každodenní práci. Podobně jako to

vyjádřil Karel Schwarzenberg pro The Financial Times - je třeba být „věcným, střízlivým a proto efektivním“ vedením Unie.

Za třetí, přiznat si, že naše zkušenosti jsou zatím menší než u „starých“ členských států, kapacity omezené a pozice na mezinárodní scéně nesrovnatelná např. s Francií nebo Německem. Je třeba uvažovat v mezích možného, pokusit se udělat ze svých limitů účinnou pracovní metodu a nebát se požádat o pomoc zkušenější. Za čtvrté, je nutné myslet v horizontu delším než šest měsíců, protože naše členství v rámci evropského klubu neskončí v červnu 2009. Tím, jak se budeme v předsednické úloze chovat, ovlivníme svůj obraz v očích ostatních členů EU na dlouhá léta dopředu.

A konečně za páté je třeba, aby se předsednictví obrátilo dovnitř vlastního státu a stalo se doma veřejnou událostí roku číslo jedna. V květnu uplyne pět let od našeho vstupu do EU, je na čase bilancovat. [Celý článek](#)

Názor - Mediální reflexe českého předsednictví

Václav Bacovský

Budiž řečeno hned na začátek: není dobré přeceňovat vlastní mediální obraz. Zdůraznit je to nutné o to více, že malé státy jako ČR pozorně naslouchají tomu, jak se o nich mluví za hranicemi své kotliny. Nejraději samozřejmě čteme o tom, jací že to jsme pašáci. Takových článků (nepočítáme-li některé sportovní úspěchy) není mnoho, a tak si libujeme i v opačném extrému – s pocitem zhrzené výjimečnosti rádi zdůrazňujeme, že takový „Kocourkov“ jinde na světě nemůže existovat. Chození z extrému do extrému má své opodstatnění. Raději drsná kritika než úplná ignorace. Přitom zájem zahraničních médií o ČR vystihuje právě slovo lhostejnost. Díky předsednictví si Česko užívá svých pět minut slávy a my máme radost, že se o nás zase někde píše.

Média – z logiky svého fungování – složité a abstraktní věci (jako je fungování EU) rády prezentují ve formě zkratky, kterou navíc personifikují, ba co víc, vše pokud možno podávají v negativním světle. Proto se nelze divit, že české předsednictví, zdánlivě nelogicky, je personifikováno do osoby Václava Klause. „Orgii“ v psaní článků o Klausovi jakožto symbolu nadcházejícího (předem zpackaného) předsednictví předváděly rakouské deníky. Větší pozornost mu snad věnovala už jen francouzská periodika.

Není třeba žádné sofistikované obsahové analýzy, aby člověk vytušil, že očekávání od českého předsednictví jsou velmi nízká. Dobře pro nás. Logisticky a organizačně předsednictví určitě zvládneme. Obsahově to sice nebude žádná smršť. Věcné a střízlivé naplňování unijní agendy možná není tolik mediálně zajímavé, pro občany je však mnohem přínosnější. Zahraničním médiím spíše než za jejich nenadálý zájem o ČR a Václava Klause můžeme poděkovat za to, že se velmi pravděpodobně díky nízkým očekáváním stane naše předsednictví úspěchem.

Slovinská mezistranická dohoda o neútočení: Model pro české předsednictví?

(Shrnutí článku publikovaného na [PRESEDNICTVI.CZ](#))

Michal Kubina

Slovinské předsednictví Rady EU v prvním pololetí roku 2008 se vyznačovalo několika aspekty, kvůli kterým bývá připodobňováno předsednictví českému. Jednou z těchto oblastí je dohoda o spolupráci (či neútočení), kterou mezi sebou uzavřely vládní a opoziční strany. Ovšem považovat slovinskou dohodu za model pro českou scénu je problematické z několika důvodů. Hlavním z nich je vysoká míra konfrontace na značně polarizovaném stranickém poli. Přestože česká politika má zkušenost s opoziční smlouvou, v současnosti mezi vedením občanských a sociálních demokratů panuje nechuť k podobným dohodám. Projevem této nechuti, konfrontace a nedůvěry je politika nulové tolerance a nereálně nadsazené požadavky opozice jako „protislužby“ za toleranci vládní politiky. Opozice se ani rétoricky neztotožňuje s předsednictvím a nepociťuje za její průběh zodpovědnost. Z hlediska politické strategie tak zvyšuje svůj kritický potenciál, na druhou stranu se zbavuje možnosti čerpat z případných úspěchů. Konfrontační atmosféra je navíc umocněna křehkou vládní většinou a sérií voleb v roce 2008/2009.

Diskuze o slovinské dohodě začala bezmála rok před předsednictvím, tedy v poměrně klidném „nevolebním“ období a dokázala tak zahrnout i přípravy předsednictví. Česká politika takové štěstí na načasování neměla, vážnější rozhovory byly zahájeny teprve několik týdnů před samotným předsednictvím. Svou roli hraje také skutečnost, že v české politice je evropské téma mnohem více také tématem domácím a hraje v zásadě roli jedné z hlavních konfliktních linií mezi stranami.

Specifikem eventuální české dohody je také fakt, že by se zřejmě jednalo o dohodu mezi dvěma subjekty, což je riskantní jak vůči menším koaličním partnerům, tak vůči voličům. I přesto se lze stále domnívat, že jistá forma dohody je možná, ačkoliv zřejmě pouze její minimalistická verze (princip párování ministrů apod.). Slovinská zkušenost ukazuje, že účast na úspěšném projektu či balancování mezi podporou předsednictví a kritikou vlády může být pro strany výhodná, jakkoliv je pouze formální a jeho naplňování diskutabilní. [Celý článek](#)

Komentované zprávy

Novoroční projev prezidenta Klause

Podstatná část letošního [novoročního projevu](#) prezidenta ČR byla věnována Evropské unii. V.Klaus vyjádřil přání, aby české předsednictví nebylo úspěšné pouze po administrativně-organizační stránce. Neopomněl zmínit ani Lisabonskou smlouvu – v současném sporu, i podle [rozhovoru](#) pro Hospodářské noviny, usiluje o zachování demokratické Evropy. Také vyzval občany k účasti ve volbách do Evropského parlamentu. Pemiér Topolánek, i přes nedávné spory s prezidentem, [ohodnotil](#) projev pozitivně - jako „státnický s jasným hodnotovým poselstvím“ a ocenil výzvu k zásadním ekonomickým reformám. Projev se dočkal i pozornosti zahraničních médií - server [Eubusiness](#) i francouzský týdeník [L'Express](#) si všimají, že při projevu měl prezident vyvěšenu pouze vlajku českou a dostal tak svému předchozímu slibu nevyvěšovat vlajku EU.

Ukrajinsko-ruský spor o plyn dorazil do Prahy

Na Nový rok od 8.00 SEČ Ukrajina přišla o dodávky zemního plynu z Ruska. Důvodem je spor o cenu a neplacení za dodávky z ukrajinské strany. Ruský gigant Gazprom vyčíslil celkovou dlužnou částku i s pokutou na 2,1 mld. dolarů. Ukrajina ještě před koncem roku 2008 vyslala informaci, že částku splatila, ruská strana to ale odmítá. Ukrajina zmítaná ekonomickou krizí taktéž odmítá

přistoupit na požadavky Gazpromu o zvýšení cen z loňských 179,5 dolaru za 1000 metrů krychlových. Ve hře je taktéž výše poplatků za tranzit přes ukrajinské území dále do Evropy. Jednání o kompromisu zatím selhala. Ukrajinská delegace se nyní snaží vyjednat podporu v dalších evropských zemích a jako první zastávku zvolila EU nově předsedající Prahu. [Více](#)

Symbolem startu českého předsednictví v Praze se stalo kyvadlo na Letné

Vicepremiér pro evropské záležitosti A.Vondra odstartoval české předsednictví symbolickým rozhoupáním a nasvětlením kyvadla na Letné. Toto místo zdobí od 1. května 1955 pověstný monument Otakara Švece, který ho vytvořil jako recesi a před samotným odhalením raději spáchal sebevraždu. Monument proslulý později jako „Fronta na maso“ byl již roku 1962 stržen a v roce 1991 se zde „dočasně“ rozhýbalo dnešní kyvadlo tzv. „stroj času“. Ten se nyní stal symbolem našeho předsednictví - podobně jako Francie nechala nasvítit a hvězdičkami osadit Eiffelovu věž. Již na Nový rok ale neznámý pachatel odřízl kus evropské vlajky. Otázkou zůstává jak důstojným symbolem českého předsednictví je takovéto místo, ať už je z Prahy viditelné sebelépe.

Rozhovory na webu PREDSEDNICTVI.CZ

„Je jasné, že řešit krizi v Gruzii a ekonomickou krizi je snazší pro někoho, jako je prezident Sarkozy. Francouzský prezident může počítat s podporou velké vládní administrativy. Ale české předsednictví by ve stejné situaci mělo velkou podporu evropských institucí. Klíčovou věcí je ukázat stejnou energii a také stejnou ochotu převzít riziko – třeba tím, že vyrazíte do světa a dáte veřejně a jasně najevo, že Evropa chce vyřešit problém, chce jednání, chce ekonomické řešení. To, že jde o malou zemi, není žádná omluva a neznamená to, že nemáte usilovat o velké věci.“

John Palmer, zakladatel European Policy Centre (EPC) v Bruselu v rozhovoru pro PREDSEDNICTVI.CZ, 23. listopadu 2008. [Celý rozhovor](#)

„Evropa, resp. její establishment, je ve velikém stresu a ve stresu lidé říkají škaredé věci. Politika je jen zrcadlo života, funguje to ale stejně. Kdyby Irsko a ČR neratifikovaly Lisabonskou smlouvu, má EU problém. Právně je téměř nemožné jej řešit. Nervozita se stupňuje, protože v revizích smluv je hodně sil a peněz. Vnímám to prostě pouze jako další dimenzi nátlaku, jako určitou podpisovou spekulaci. Naše předsednictví bude tak silné, jak silný bude premiér a vláda a jak dobře bude vše připraveno.“

Markéta Pitrová z Katedry mezinárodních vztahů a evropských studií Masarykovy univerzity v Brně v rozhovoru pro PREDSEDNICTVI.CZ, 29. prosince 2008. [Celý rozhovor](#)

„Samozřejmě, že je to demokratický proces, momentálně smlouvu ratifikovalo již 23 zemí a myslím, že to je zajímavá situace - velká většina států ji přijala podle svých vlastních pravidel, která respektujeme, a myslí si, že je třeba změnit pravidla. Pak jsou další státy, které přijetí stále projednávají a je tu jedna země, která odmítla. Myslím si, že nejen Irové, ale i ostatní státy by měly být respektovány. A tak, kdo má ustoupit?“

Claus Haugaard Sørensen, generální ředitel DG komunikace Evropské komise o pokračující ratifikaci Lisabonské smlouvy v rozhovoru pro PREDSEDNICTVI.CZ, 18. listopadu 2008. [Celý rozhovor](#)

Zaznělo v EU...

Prezident Václav Klaus ve svém novoročním projevu:

„Členství v EU pro nás alternativu nemá a je nefér, když nám někdo podsouvá opačný postoj.“

Francouzský prezident Nicolas Sarkozy v Evropském parlamentu:

„Byli jsme raněni, když jsme viděli, že evropské vlajky nejsou na všech veřejných budovách v České republice.“

Václav Bartuška, velvyslanec ČR pro energetickou bezpečnost, o plynovodu Nabucco:

„Je to evropská fantazie, která teď není aktuální.“

Tipy na publikace

Centre for European Reform

Charles Grant si ve studii „Why is Britain eurosceptic?“ klade otázku, proč jsou Britové oproti Evropanům více skeptičtí vůči Evropské unii. Mezi důvody zvažuje možnou rozdílnou geografickou, historickou a ekonomickou situaci země; dopady medií; postoje politiků. V této souvislosti nelze od G. Browna očekávat změnu, protože jeho vláda je ještě méně „eurooptimistická“ než předešlá T. Blaira. Autor poukazuje na praktických příkladech i pozitivní a konstruktivní postoj Británie k EU. Práci zakončuje tezí, že Britové časem, až pocítí skutečné výhody EU, začnou s EU více sympatizovat.

Istituto per gli Studi di Politica Internazionale (ISPI)

Axel Berkofsky se ve své studii „The EU-China Relations: Rhetoric versus Reality“ zabývá problematičností vztahů mezi EU a Čínou. Přehledně srovnává snahu a strukturovaný dialog a politická gesta zejména ze strany EU. Tyto skutečnosti dává do protikladu s realitou vzájemných vztahů – snaha o společný postup při řešení krizí a bezpečnostních problémů naráží na rozdílné cíle obou stran a jako hlavní nedostatek vzájemných vztahů označuje nejednotnost a příliš velký počet různých zájmů a postojů zejména mezi Komisí a Radou EU.

Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exteriér (FRIDE)

Kolektiv autorů se v rozsáhlé práci „Is the European Union supporting democracy in its neighbourhood?“ dotýká citlivého tématu – je EU úspěšná v prosazování demokratických principů v rámci své Evropské politiky sousedství? Na příkladu jednotlivých zemích (např. Maroko, Ukrajina, Ázerbajdžán) autoři dospěli k názoru, že EU neposkytla dostatečnou podporu demokratickým změnám zemí v sousedství. V podává text doporučení, jak docílit vyšší efektivity prosazování demokratizace těchto států – např. v případě Ukrajiny se jedná o zrušení vízové povinnosti, podporu politických institucí a užší vzájemné bilaterální vztahy.

Evropské volby 2009

Volby do Evropského parlamentu: ČSSD, ODS a nové politické subjekty

Vít Dostál, Michal Vít

Sociální demokraté představili kandidátku pro volby do Evropského parlamentu (EP) – jako lídr byl vybrán bývalý vicepremiér pro ekonomiku ve vládě Jiřího Paroubka a současný stínový ministr školství Jiří Havel. Na druhém, resp. třetím místě figurují současní europoslanci za ČSSD – Libor Rouček a Richard Falbr. Na relativně volitelných místech kandidátky (5., 6. a 11.) se objevili současní poslanci za ČSSD Zuzana Brzobohatá, Robert Dušek a Anna Čurdová, která se dlouhodobě specializuje na problematiku rovnosti pohlaví a je vedoucí delegace do Parlamentního shromáždění Rady Evropy. Sociální demokraté si po výsledku v krajských a senátních volbách věří, chtějí získat 35 až 40 % hlasů a výrazně tím posílit své zastoupení v EP (v současné době má ČSSD v EP dva poslance). Vzhledem k tomu, že volby do EP budou pravděpodobně typickým příkladem tzv. voleb druhého řádu, lze očekávat značné posílení hlavní opoziční strany.

U ODS zatím oficiální kandidátka ustanovena nebyla a ani jednotliví současní poslanci se kromě Jana Zahradila jasně nevyjádřili, zda se chtějí ucházet o kandidaturu. Z programové oblasti voleb do EP se ODS na svém kongresu v prosinci usnesla, že bude usilovat o založení nové parlamentní pravicové nefederalistické frakce, pravděpodobně s britskou Konzervativní stranou a dalšími subjekty převážně ze střední a východní Evropy.

Po kongresu ODS se začalo hovořit o vzniku nové pravicové euroskeptické/eurorealistické strany nebo dokonce stranách. Novou politickou stranu připravuje Petr Mach, výkonný ředitel Centra pro ekonomiku a politiku a poradce prezidenta Václava Klause. Rád by šel do voleb do EP pod hlavičkou hnutí Declana Genleyho. Nechce však působnost svojí strany omezovat na tyto volby, nýbrž plánuje vytvořit nový svébytný politický subjekt účastníci se všech volebních klání. Bližší informace ke vznikající straně by měl Petr Mach oznámit 12. ledna.

Připravuje se také kandidátka, která má vzejít z prostředí politického hnutí Zelení, které se od Strany zelených odštěpilo v roce 2005, odpůrců radarové základny a radikálnějších ekologických iniciativ. Podle charakteru těchto subjektů by se mohlo jednat o uskupení, které by se programově blížilo severským levicově-ekologickým stranám.

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Ivana Jemelková Tajemnice: Lenka Ryjáčková Mini-analýzy: Václav Bacovský, Vít Dostál, Ivana Jemelková, Michal Kubina Komentované zprávy: Jan Husák, Sylvie Milerová Rozhovory: Ivana Jemelková Zaznělo v EU: Karel Ulík Tipy na publikace: Michal Vít, Lenka Ryjáčková Evropské volby 2009: Vít Dostál, Michal Vít Korektury: Lenka Ryjáčková (koordinátor) Odborná editace: Ivana Jemelková, Karel Ulík Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Josef Vomáčka Kontakt na redakci: newsletter.ep@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

© Asociace pro mezinárodní otázky 2008
